

BİBERON ÇÜRÜĞÜNE AİLESEL YAKLAŞIM VE ÇEŞİTLİ ÇÜRÜK YAPICI ETKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI*

Altan Gülhan¹ Zeynep Aytepe²

Yayın kuruluna teslim tarihi : 13 10 1993

Yayın kuruluna kabul tarihi : 04 01 1995

Özet

Bu çalışmada, son 25 yılda özellikle gelişmekte olan ülkelerin çocuklarının erken yaşta dişlerinin çürümesine neden olan bir beslenme alışkanlığından söz edilmiş ve biberon içindeki karbonhidratlı likitlerin içilmesi sonunda yaygın çürükler oluştuğu belirtilmiştir.

Çalışmada, biberon çürüğü tanısı konulan 80 çocukta "df" değerleri verilen şu besinlerle karşılaştırıldı; anne sütü, biberonda şekerli süt, biberonda şekerli süt+ballı emzik, biberonda balı süt. Ayrıca bu tür çürüklerin oluşmasındaki ailesel etkenler araştırıldı.

Sonuç olarak gece alınan biberonda şeker veya bal katkılı sütün, uzun süre kullanılan anne sütünün çocuklarda yaygın çürükler oluşturduğu saptanmıştır. Aynı zamanda, eğitim düzeyi düşük annelerin çocuklarında biberon çürüğü sıklığı yüksek bulunmuştur. Bu yüzden, biberon çürüğünün önlenmesinde aile eğitiminin büyük önemi vardır.

Analitik sözcükler: Biberon çürüğü, biberonda şekerli süt, anne sütü, yaygın çürükler.

Ekonomik düzeyi yüksek ülkelerdeki bebeklerin bir çoğu ilk 6 aylık dönemde anne sütü ile veya formüle süt ve bebek mamalarıyla beslenirler. Bu dönemde anne sütü yeterli miktarda verildiğinde bebeğin beslenmesi uygun olacaktır. Sütün dışındaki besinlere 3-4 aylıkken başlanır, amaç çocuğun sert besinleri yutma, çiğneme ve yeni tatlara alışma öğretisinin geliştirilmesidir.

Kırsal kesimde yaşayan eğitim düzeyi düşük bazı kentli anneler, emzirme süresini mümkün olduğunca uzatırlar. Bu dönem iki, üç yıl sürebilir. Annelerin bir çoğu emzirmeyi gebelikten korunmanın bir yolu olarak görmekte ayrıca çocuklarına ucuz yolla besin sağlayabilmektedirler.

Bizim halkımız arasında en yaygın şekil, çocuğa şekerli sütle dolu biberonun, bal pudra şekeri

BEHAVIOUR OF THE FAMILY TO NURSING BOTTLE CARIES AND COMPARING OF VARIOUS CARIOLOGIC FACTORS

Abstract

In this study, a nutritional habit and relating factors which causes early dental caries especially in children of the developing countries and the occurrence of rampant caries associated with sweetened liquids in a nursing bottle is reported. In this paper, the "df" scores in children who have nursing bottle caries are compared with; breast feeding habit, sweetened milk, nipple with honey and sweetened milk with honey in bottle.

Also, the familiar effects of this type of caries is considered. As a result, it is determined that the milk sweetened with sugar or honey in bottle and prolonged breast feeding cause rampant caries in children. Also, the incidence of nursing bottle caries increases in low education statned mothers. Therefore, the familiar education in prevention of nursing bottle caries has great importance.

Key words: Nursing bottle caries, sweetened milk in bottle, breast feeding habit, rampant caries.

ya da reçele batırılmış yalancı emziğin veya reçel, lokum gibi şekerli bir maddenin sarıldığı tül-bent parçasının uyumadan önce emdirilmesidir (3,4).

2-6 yaşları arasında diş hekimi ile karşılaşan bu çocuklarda tipik bir görüntü hakimdir. Üst kesici dişler grubu ilk etkilenen dişlerdir. Etken devam ederse onları süt azıları izler. Alt ön dişler tükürük tarafından iyice yıkandıkları için olaydan daha az etkilenirler. Halbuki üst kesiciler likidin oluşturduğu havuzcuk içinde uzun süre kalırlar (2,3,4).

Bu araştırmanın amacı biberon çürüklerinde aile faktörünü vurgulamak ve çeşitli şekerli besinler arasında bir karşılaştırma yapabilmektir.

* Türk Pedodonti Derneği 7. Bilimsel Kongresinde Bildiri olarak sunulmuştur. 20 - 26 Mayıs 1990 Antalya.

1 Prof Dr İ Ü Diş Hek Fak Pedodonti Anabilim Dalı

2 Doç Dr İ Ü Diş Hek Fak Pedodonti Anabilim Dalı

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu araştırma İ Ü Diş Hek Fak Pedodonti Ana-bilim Dalı Polikliniklerine başvuran 3-6 yaş arası biberon çürüğü tanısı konulan 80 çocukta gerçekleştirildi.

Ailelerden alınan bilgiler için Tablo I den yararlanıldı. Çocukların çürük sıklıkları df/T formülüne göre belirlendi. Besin grupları ve df değerleri arasındaki ilişki İÜ Çapa Tıp Fak Bioistatistik Bilim Dalında Varyans analizi ile saptandı.

BULGULAR

Aileden alınan veriler sonunda biberon çürüğünü oluşturan şekerli besinler dört gruba ayrıldılar (Tablo II). Kullanılan form Tablo I'de gösterilmiştir.

Tablo : II Biberon çürüğünü oluşturan şekerli besinler

1. Grup	Anne sütü
II. Grup	Biberonda şekerli süt
III. Grup	Biberonda şekerli süt+Ballı emzik
IV. Grup	Biberonda ballı süt

Tablo : IV Şekerli besinleri öneren kişi sayısı

Anneanne	26
Babaanne	37
Anne	12
Çocuk hekimi	5

Tablo : I Ailelerden alınan bilgiler için kullanılan form

— Adı-Soyadı :	
— Yaş :	
— Adres :	
— Biberon çürüğü derecesi :	
— Çürüğün neden olduğu etken :	☐ Emzik
— Emzik veya biberona ilave edilen şekerli maddenin cinsi :	☐ Biberon
☐ Bal	☐ Şeker
☐ Lokum emdirme	☐ Meyve suyu
— Etkeni kullanmaya kaç aylıkken başlamış :	☐ Anne memesi
— Ne zaman kullanmayı bırakmış :	☐ Reçel
— Aile kimlerden oluşuyor :	
☐ Anne	☐ Baba
☐ Anneanne	☐ Babaanne
— Biberon çürüğü etkenini kim önermiş :	☐ Kardeş
— Annenin tahsil derecesi :	☐ Dede
— Babanın tahsil derecesi :	
— Anne çalışıyor mu? :	
— Çalışıyorsa gündüz çocuğa kim bakıyor?	
— Şekerli maddelere düşkünlüğü var mı? Neler :	
— Bu şekerli maddeleri en fazla kim alıyor?	
— Kullanılan emzik ya da biberon kullanma süresi ve markası nedir?	

Tablo II. de görülen besinler ve bunlarla beslenen çocuklardaki df değerleri Tablo III de görülmektedir.

Tablo : III. Biberon çürüklü çocuklardaki df değerleri

Grup	Denek Sayısı	Ortalama df	Standart Sapma	Min.	Max.
1	14	7,7857	3,8864	4.000	15.000
2	27	8,4444	4,3333	4.000	19.000
3	24	9,3333	2,6973	4.000	14.000
4	15	9,0000	3,7225	4.000	15.000
Toplam	80	8,7000	3,7105	4.000	19.000

Varyant analizi sonucu 4 grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı.

F= 0,5918 p = 0,6223

Tablo IV ve V de aile ile ilgili diğer bulgular görülmektedir.

Tablo : V.
Biberon çürüklü çocukların annelerinin eğitim düzeyleri

Eğitimsiz	21
İlkokul mezunu	52
Ortaokul mezunu	2
Lise mezunu	5

TARTIŞMA

Normal koşullarda süt likit bir besin maddesi olduğundan ağızda çok kalmaz ve dişlerle değim- de bulunmazsa çürük oluşumuna neden olmaz. Ancak yapılan deneylerle yapay ağız ortamında inek sütü, süt-bal karışımı, formüle süt kullanarak her grupta birbirine benzemeyen dekalsifikasyonlar oluştuğu gözlenmiştir (6).

Bu yazıda İÜ Diş Hek Fak Pedodonti A.B. Dalı Kliniklerine gelen 80 biberon çürüğü tanısı konulan hastanın aldığı şekerli besin maddeleriyle "df" değerleri arasındaki ilişki saptandı.

En fazla ortalama çürük değeri biberonda şekerli süt ile birlikte reçel veya bala batırılmış emzik kullanan çocuklarda görülmüştür 9,3. İkinci değer biberonla ballı süt kullanan çocuklarda 9,0 olarak bulunmuştur. En az "df" değeri uzun süre anne sütü kullanan çocuklarda görülmüştür (7,7).

Vianna da buna benzer bir çalışmada en fazla harabiyetin süt-bal karışımında olduğunu bildirmiştir. En az çürük yapıcı besin saf inek sütüdür bunu şekersiz formüle süt ve anne sütü takip et-

mektedir (1,6,7).

Ülkemizde biberonla şekerli süte ilaveten ballı, reçelli emzik aileler tarafından verilmektedir. Daha önce kürsümüzde yapılan bir araştırmada bir bakım yurdunda yaşayan 3-6 yaş arası 37 çocukta df değeri 2,83, diğer bir çocuk yurdunda ki 43 çocukta df değeri 1,77 olarak bulunmuştur. Bu çocukların bebeklikten itibaren anne sütü almadan ve özellikle geceleri şekerli süt içeren biberonla beslenmesinin olanaksız olduğu düşünülürse hiçbirinde bu tür çürük olayının görülmemesi normal görülebilir (5).

Kürsümüze başvuran hastaların anneden daha fazla anneanne veya babaanne koruyuculuğu altında olduğu dikkatimizi çekerek emzik veya biberon önerisinin nereden kaynaklandığını saptamaya çalıştık. Bu önerinin en fazla anneanne ve babaanne tarafından iletildiği saptandı (Tablo IV). Eğitim düzeyi düşük anneler çoğunluğu oluşturuyordu. Lise mezunu 5 anne ise bir iş yerinde çalışıyorlardı. (Tablo V)

Sonuç olarak gece alınan biberonda şeker veya bal katkılı sütün, uzun süreli kullanılan anne sütünün çocuklarda yaygın çürükler oluşturduğu bir gerçektir. Bu konuda gelenek ve görenekler ağır basmaktadır. Özellikle eğitim düzeyi düşük anneler çevre önerileri ile bebeklerini büyütme- te ve olayın nedenini fark etmede geç kalmaktadırlar. Ailelerin sağlıksız çocuklara sahip olmasına neden olan bu çürük şeklinin oluşmaması için aile eğitiminin en önemli etken olduğunu belirtmeliyiz.

KAYNAKLAR

1. Bibby BG. Methods of compering the cariogenicity of foodstuffs. *J Dent Res* 49: 1970: 1334-8.
2. Gardner DE, Norwood, JR, Eisensohn JE. At-Will Breast feeding and dental caries; four case reports. *J Dent Child* 1977 44: 18-23.
3. Gülhan A ve Üçok Z. Biberon ve emzirme çürüğü. *İ. Ü. Diş Hek Fak Derg* 1982 :16: 300-8.
4. Gülhan A ve Üçok Z. Biberon ve emzirme çürüğü (II). *Periodontoloji Derg* 1983: 8: 1-7.

5. Gülhan A, Sandallı N, Üçok Z. İstanbul çevresindeki korunmaya muhtaç çocuklarda ağız ve diş sağlığı. *M Ü Diş Hek. Fak Derg* 1985: 1: 68-78.
6. Vianna R. Cariogenic potential of milk. Thesis, Indiana University School of Dentistry, 1971.
7. Weiss ME and Bibby BG. Effects of milk on enamel solubility. *Arch Oral Biol* 1966:11: 49-57.

Yazışma adresi:

Doç Dr Zeynep Ayltepe
İÜ Diş Hek Fak Pedodonti ABD,
34390 Çapa-İST.